

Yeni Anayasa: Erdoğan Yönetiminin Sened-i İttifakı mı ya da Bir Güvenoyu Arayışı mı Olacak?

AKP'nin bütün iktidar dönemlerinde bir şekilde anayasa tartışmaları olmuştur. Hatta AKP'liler 2017 referandumunu sonrası "mükemmele yakın" buldukları anayasayı da tartışmaya açmakta geç kalmadılar. Erdoğan ve AKP'nin devletleşmesi sonrası dahi anayasa tartışmalarının bir anlamı vardır. Erdoğan, yıllardır süren iktidarına rağmen anayasa tartışmaları ile kendisini rejime ve sisteme karşı muhalif, devrimci ve kavgalı göstermesini bilmektedir. Böylece hem siyasi ajandasını gerçekleştirmekte hem de seçmene kavgacı ve "devrimci" bir profil satmaktadır. Ayrıca bu tartışmalar partisinin devletle iç içe geçişini de örtülemektedir. Kavgacı ve değişimci profil, kurumlara kızgınlığı olan veya bir şekilde öfkeli kitlelerin beğenisini de çekmektedir.

Peki Geçtiğimiz 31 Mart Sonrası Yaşanan Anayasa Tartışmalarının Farklı Bir Anlamı Var mıdır?

31 Mart seçim sonuçları ile AKP'nin ilk defa ikinciliğe gerilemesinin erken seçim tartışmalarını başlatması normal karşılanabilir. Erdoğan, seçim gecesi "*4 yıl seçim yok*" dedi. Muhalefet de erken seçim tartışmalarından kaçındı. Bir süre sonra erken seçim tartışmalarının yerini anayasa değişikliği tartışmaları aldı. Ancak bu anayasa tartışmalarının AKP'nin ikinci parti olmasından sonra anlamının "**örtük bir erken seçim süreci**" olduğu söylenebilir. Zira sorulması gereken soru şudur:

Erken Seçimi Muhalefet mi İster, İktidar mı?

Bir iktidarın güç kullanmasını meşrulaştıran dinamik, ilgili iktidarın söylemsel açıdan egemen olmasıdır. Söylemsel açıdan egemen olmak ise şu anlama gelmektedir: İktidarın kurduğu anlam ve değerler dünyasının vatandaşların ekseriyeti tarafından benimsenmesi ve vatandaşların ülkedeki olay ve olguları iktidarın anlam çerçevesinden değerlendirebilmesidir.

Ancak AKP' Haziran 2023'te kazandığı seçimlerden yalnızca 10 ay sonra yapılan seçimlerde sadece sayısal açıdan kaybetmemiş, söylemsel açıdan da zafiyete uğramıştır. Yani artık halkın önemli bir kesiminin iktidarın kurduğu söylemsel çerçeveyi, güvenlik söylemlerini satın almamıştır. Hatta Erdoğan'ın miting meydanlarında "*iktidar ve belediye aynı partiden olmazsa hizmet gelmez*" sopasına rağmen halk bunu önemli ölçüde reddetmiştir. Böyle bir bağlamda AKP'nin artık ülkeyi yönetmek için ihtiyacı olan söylem ve meşruiyet mekanizmasının sarsıldığı

söylenbilir. Çünkü halk bir noktada genel seçimlerden 10 ay sonra yapılan yerel seçimleri artık bir güven oylaması olarak görmektedir. Erdoğan ve AKP son seçimlerde bir güvensizlik oyu aldı.

İşte anayasa tartışmaları ve bunun bir şekilde referanduma dönüşmesi durumunda artık bunun AKP'nin bir güvenoyu alma çabası olabileceği söylenbilir. Genel bir seçime gitmenin riskli olduğu bir durumda maliyetin en düşük olduğu seçim türü referandumdur.

Türkiye Bir Seçimler Ülkesidir

Muhalifler, her seçim öncesi “bu seçimin son seçim olacağını” anksiyetik bir dille söylemektedir. Buna karşılık, Türkiye ancak seçimlerle yönetilebilen bir ülkedir. Başka bir deyişle, AKP için seçimler ve seçim tartışmaları kendi iktidarının motorunu oluşturan kutuplaştırma stratejisi için bir sacayağıdır. Çünkü seçim atmosferi, adaylık tartışmaları, stratejiler, güvenlik politikalarının tartışıldığı bir ortamdır. Ayrıca seçimler umut ve beklentilerin de arttığı bir ortama dönüşebilmektedir. Seçmenler, bu dönemlerde imar afları, ihaleler, atamalar, maaş zamları, muhtelif sektörlerdeki düzenleme beklentileri ile seçimi takip etmektedir.

2023 seçimi, kamuoyunda Altılı Masa'nın cumhurbaşkanı adayının kim olacağı tartışmaları ile 2021 yılında başlamıştı. Medyanın köpürttüğü tartışmalar ile ülkenin gerçek gündemi bu süreçte bir kenara itilmiştir. Diğer yandan, seçim atmosferi muhalefet için de bir umut oluşturmaktadır. Muhalefet de kazanma umuduyla bütün siyasetini sandığa indirgeyebilmektedir.

Seçimler Ülkesinde Merkez Siyasetinin veya Üçüncü Yolun İmkânsızlığı

Sürekli yaşanan seçim süreçlerinin en kritik noktası ise seçim atmosferleri ile yaşayan bir ülkede yeni bir siyasetin örgütlenebilmesinin mümkün olmamasıdır. Başka bir deyişle, iki seçim arası üçüncü yol veya merkez siyaset ülkede inşa edilemez. Mesela önümüzdeki dört yılda bir seçim olmayışı iktidar ve muhalefet partilerine karşı yeni bir alternatif siyasetin gelişmesi için uygun bir zemin olabilirdi. Çünkü halk bu dönemde kazanacak aday veya kazanacak partiden daha çok kendi görüşüne yakın partilere ve siyasilere doğru eğilim gösterebilmektedir. Bu eğilimin ise bir düşünceye ve oy verme davranışına dönüşmesi uzun bir süreçte mümkün iken olası bir erken seçim veya kutuplaştırılmış referandum süreçleri seçmenleri ana akım siyasi partilere itmektedir. Her ne kadar bu seçim süreçleri içerisinde İYİ Parti kuruluş aşamasında başarılı bir şekilde örgütlenmesini becerebilmişse de son seçim atmosferi içerisinde yeni bir söylem üretme çabası

toplum tarafından satın alınmamıştır. Sürekli yaşanan seçim süreçleri, ülkenin fikren kıtlık yaşamasına neden olmaktadır.

AKP'nin Yeni Bir Seçime İhtiyacı Var

Tartıştığımız bağlamlarda AKP'nin yeni bir seçime ihtiyacı olduğu açıktır. Ancak bu bir erken seçim değildir. AKP'nin anayasa tartışmalarının mecliste onaylansa dahi referanduma taşınacağı ve böylece bir güvenoyu tazeleneyeceği söylenebilir. Ancak karşı senaryolar üretmek de mümkündür. Şimdi bu değişik senaryoları ayrı ayrı inceleyelim.

Birinci Senaryo

AKP lideri güvenoyu alabilmek için bütün partilerin bir şekilde onaylayacağı belirli maddelere odaklanan kısıtlı bir anayasa değişikliği önerebilir. Partilerin pek yüksek sesle itiraz edemeyeceği bu anayasa, hem mecliste onaylanır hem de referanduma götürülerek kamuoyu uzunca bu tartışmalar ekseninde kurulur veya oylanır.

İkinci Senaryo

AKP lideri, başkanlık sistemini reforme eden ve sistemin denetim mekanizmalarını arttıran yeni bir anayasa metni önerebilir. Bu da AKP yönetiminin sened-i ittifakı olabilir. Zaten ülkenin içinde olduğu ekonomik afet durumunda yapısal değişimlere ve yeniden kurumsallaşmış bir ekonomiye ihtiyacı var. Bu da ülkenin IMF'siz bir IMF sürecine girmiş olması anlamına gelebilir.

Üçüncü Senaryo

Erdoğan'ın MHP'siz siyaset yapmasını kolaylaştıracak bir anayasa değişikliği söz konusu olabilir. Belki bu, DEM Parti'nin desteğini alması açısından ve Kürtlere karşı yeni bir söylem geliştirmesinin önünü açabilir. Bu senaryoda konuşulan 40+1 sistemidir. Ancak bu iddiada olanların unuttuğu bir şey var. 40+1 ile yalnızca seçimler artık ikinci tura kalmayacaktır. 40+1'in manası tek turlu seçimdir. Ancak tek turlu bir seçimde artık ittifak hesapları ikinci tur için yapılmayacak, herkes ittifak hesabını ilk tur için yapmaya başlayacaktır. Bu senaryoda küçük partilerin cumhurbaşkanlığı seçimleri için pazarlık payı azalacaktır. Mesela iki turlu başkanlık seçiminin yapıldığı Fransa'da ilk turda herkes kendi adayına oy verirken ikinci turda artık

stratejik oy kullanmaktadır. Bu manada MHP'nin cumhurbaşkanlığı seçimleri konusunda gücünün zayıflayacağı söylenebilir. Ancak muhalefet çoklu aday yerine tek aday ile yarışır sistem yine 50+1 mantığında işleyecektir.

Üçüncü Senaryoda Erdoğan'ın Gözüne Kestirdiği Lider: Özgür Özel

Erdoğan'ın seçimler için en büyük stratejisi rakibini belirlemektir. Tek turlu bir seçimde bölünmüş bir muhalefet Erdoğan'ın başka bir zaferi anlamına gelebilir. Seçim sonrasında CHP'nin birinci parti olması Özgür Özel'in konumunu yükseltmiştir. Hatta Özgür Özel iktidar medyasının da ilgi odağı haline gelmiştir. Bu noktada Erdoğan'ın İmamoğlu, Yavaş ve Özel arasında bir ihtilaf ile muhalefeti çoklu aday ile yarışmaya itebilmesi mümkündür.

Dördüncü Senaryo

Sonuç doğurmayan anayasa tartışmaları ülkenin bir iki yılını alabilir. Hatta Özel'in partisi içindeki konumunu rakiplerine karşı güçlendirmesi adına Erdoğan ve Özel görüşmeleri ilerleyen süreçlerde kurumsallaşabilir. Biz de sürekli bu ikilinin "ülke meseleleri" adına görüşmelerine tanık olabiliriz. Ancak belirli bir sonuca ulaşmayan bu görüşmeler sonucu AKP uygun bir anda erken seçim ilan ederek anayasa tartışmalarını yine seçim sonrasına bırakabilir ya da referandum ve seçimi aynı gün yaparak toplumsal bir kafa karışıklığından yararlanmayı tercih edebilir.

Beşinci Senaryo

AKP çevrelerinde gelecek bir seçimin kazanılmasına olan inanç azlığında bu AKP'nin anayasayı referanduma götürmeden ve meclis içerisinde üreteceği 400 oyla kendi iktidarını uzatacak radikal hamleler almaya da itebilir. AKP'nin 400 sayısına ulaşması bugün o kadar uzak bir opsiyon değil. Kılıçdaroğlu'nun Deva, Gelecek ve Saadet partilerine verdiği 35 vekil, İYİ Parti'nin karşı karşıya kaldığı dağılma ve arayış ortamı, DEM'in içine girdiği çıkmaz ve geçen seçimlerde AKP'ye uzatmaya çalıştığı zeytin dalı 400 sayısını bir şekilde yakalamaya yetecektir. Başka bir deyişle, AKP'nin bu partilere belirli bir iktidar alanı tanınması ve herkesin kendi iktidar ortamını sürdürmeye yarayacak belirli düzenlemeler yapması ile AKP kendisi için en uygun anayasayı referanduma gitmeden geçirebilir. Bu değişim sürecinde üçüncü ve dördüncü senaryoda olduğu gibi CHP, tıpkı Haziran 2015'teki istikşafi görüşmeler ile oyalanabilir.

Sonuç olarak, Erdoğan'ın belirli yetkilerini devretmediği ve meclis denetiminin gerçekten sağlanmadığı yani gerçek bir başkanlık sisteminin kurulmadığı her anayasa tartışması muhalefet

açısından kayıp olacaktır. Ancak anayasa tartışmaları ve buradan üretilecek siyaset AKP'nin yaşanan ekonomik ve sistemsel krizde yıpranmasını azaltacaktır. Hatta bu süreç belirli oranda AKP'nin güvenoyu kazanmasına neden de olabilir. Burada muhalefetin bakış açısı da önemlidir. Ancak şu anda anayasa tartışmalarını başlatan oyun kurucu iktidardır. Yani şu anda muhalefetin tavrı müphemdir.

Son söz olarak Dava romanında Joseph K.'nin bitmek bilmeyen davası gibi Türk seçmenin de bitmek bilmeyen bir seçimi var. Bu seçim hem korkuyu hem de ümidi beraber getirmektedir. Bunun için ise seçimler Türk milletinin en büyük meşgalesidir. Bu meşgale milletin yararına da zararına da olsa her zaman için satın alınmaktadır.

Muhammet Ali Yunus, "Yeni Anayasa: Erdoğan Yönetiminin Sened-i İttifakı mı ya da Bir Güvenoyu Arayışı mı Olacak?" <https://www.fikirtepedi.com/siyaset/yeni-anayasa-erdogan-yonetiminin-sened-i-ittifaki-mi-ya-da-bir-guvenoyu-arayisi-mi-olacak/> (Yayın

Tarihi: 1 Mayıs 2024).